

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: anezka.pribenska@soc.cas.cz

Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – listopad 2013

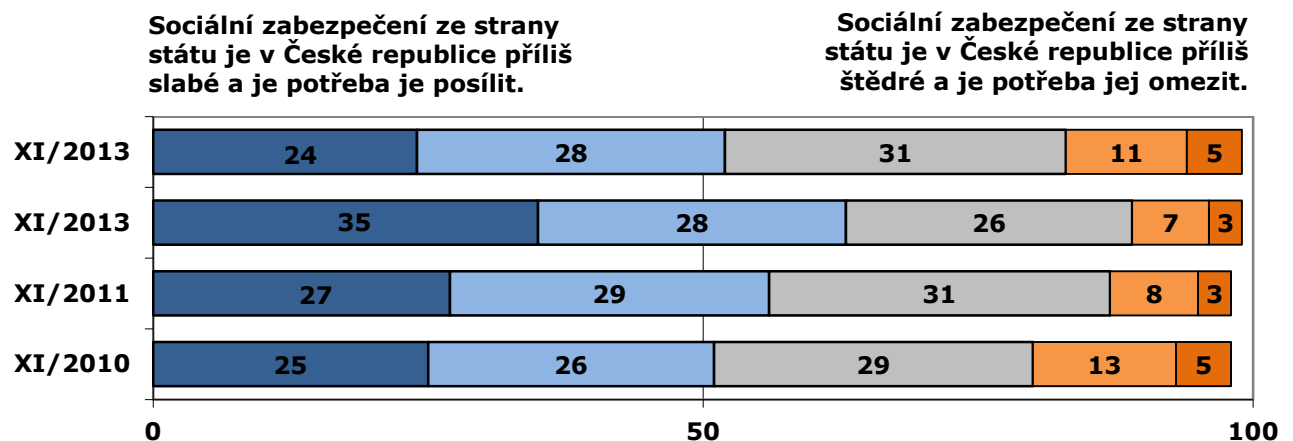
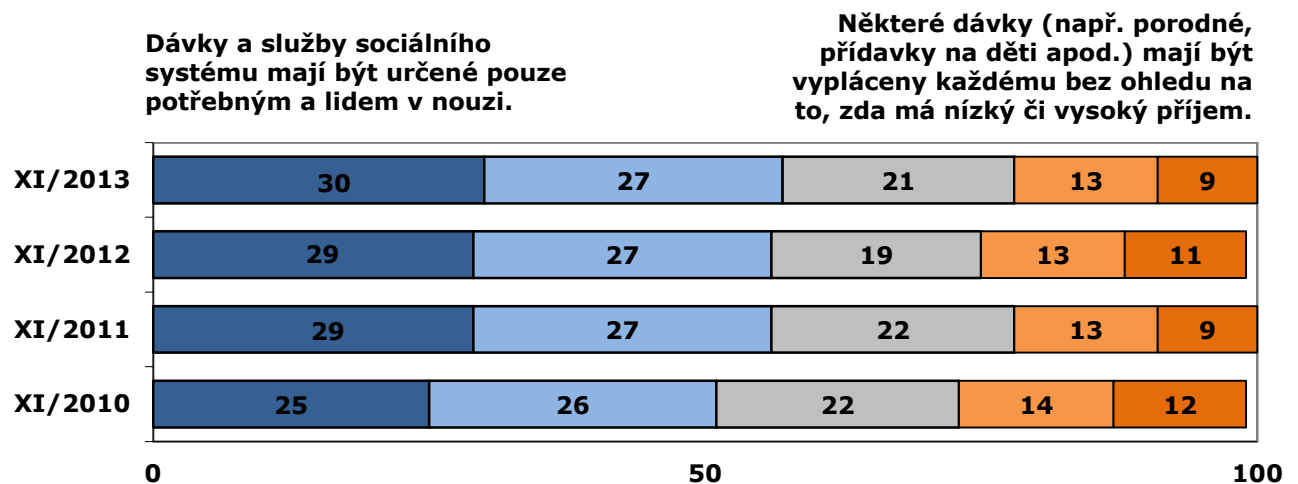
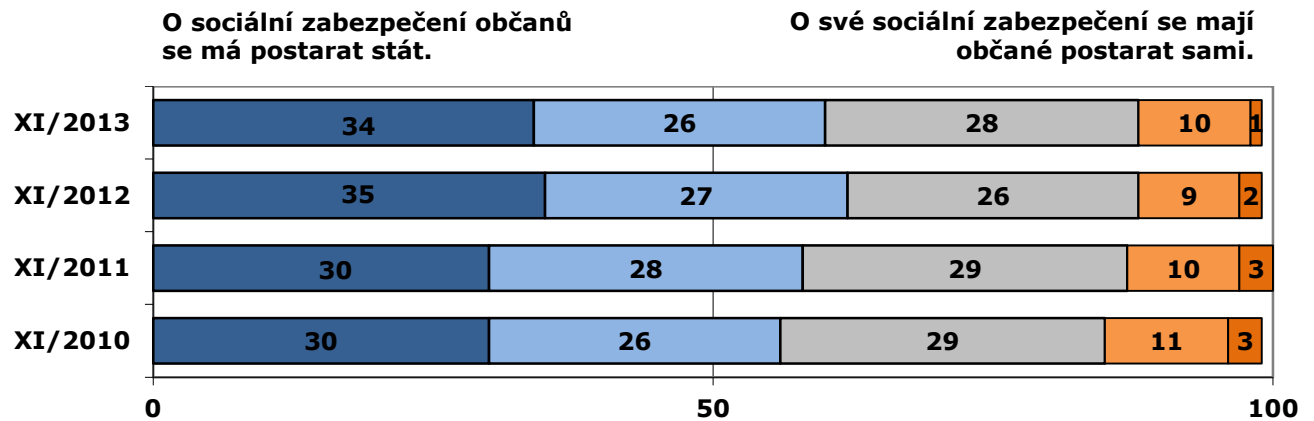
Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v13-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>11. – 18. 11. 2013</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>981</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>233</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ES.23, ES.1, ES.22, ES.21a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>9. prosince 2013</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Anežka Příběnská</i>

V listopadu 2013 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Nejprve jsme zkoumali názory na to, do jaké míry by mělo být sociální zabezpečení zajištěno státem, na jaké úrovni sociální zabezpečení podle respondentů je a zda by měly být sociální dávky plošné, nebo určené jen některým skupinám společnosti. Dále jsme se ptali, jak se vláda stará o sociální situaci občanů a jak se o svou sociální situaci starají sami občané. Výzkum se rovněž zabýval hodnocením, zda a nakolik podle mínění veřejnosti u nás dochází ke zneužívání systému sociálního zabezpečení.

Názor na přiměřenou míru sociálního zabezpečení ze strany státu mohli dotázaní vyjádřit na pětibodové škále, ve které proti sobě na obou koncích stály protikladné výroky. Jak je zřejmé z grafů 1 až 3, otázky s takovýmito protikladnými výroky jsme v realizovaném šetření položili celkem tři.

Grafy 1 – 3: Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? (%)¹

Pozn.: Údaje v procentech, dočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

První dvojice výroků se týká obecného normativního názoru na to, zda se o sociální zabezpečení občanů má starat stát, nebo sami občané. Celkem tři pětiny Čechů (60 %) jsou přesvědčeny, že sociální zabezpečení by měl zajistit stát, neutrální názor

¹ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ V grafu 1 jsou v plném znění uvedeny jednotlivé výroky.

vyjadřuje zhruba čtvrtina (28 %) a jen desetina (11 %) se domnívá, že starost o sociální zabezpečení má být věcí občanů. Naměřené procentuální podíly jsou téměř identické jako v předchozím šetření.

Druhá dvojice výroků v grafech 1 - 3 se k tématu sociálního zabezpečení vztahuje nepřímo skrze otázku, zda dávky a služby sociálního systému mají být adresné, anebo plošné. Více než polovina populace (57 %) se vyslovuje pro to, aby sociální dávky a služby byly vypláceny adresně, tedy jen těm, kdo je skutečně potřebují. Prostřední variantu odpovědi zastává zhruba pětina Čechů (21 %) a přibližně stejný podíl (22 %) je pro to, aby některé dávky a služby byly vypláceny plošně všem, bez ohledu na výši jejich příjmu. I v tomto případě jsou podíly odpovědí v jednotlivých kategoriích velmi podobné hodnotám z loňského šetření.

Třetí dvojice výroků se ptá na to, zda je systém sociálního zabezpečení v ČR příliš slabý, nebo příliš štědrý. Přibližně polovina Čechů (52 %) se domnívá, že sociální zabezpečení ze strany státu je příliš slabé, zhruba třetina (31 %) zastává neutrální stanovisko a necelá pětina (16 %) si myslí, že sociální zabezpečení ze strany státu je třeba omezit. Zaznamenaný názor tedy stále vyznívá ve prospěch sociálně solidárního pojetí státu stejně jako v případě první dvojice výroků, oproti loňskému šetření se však podíl občanů vyjadřujících se pro posílení sociálního systému v ČR snížil o 11 procentních bodů. Větší podíl občanů se naopak vyslovil jak pro středovou variantu, tak pro variantu omezení rozsahu sociálního zabezpečení, a hodnocení se tak vrátilo přibližně na úroveň z roku 2010. Jedná se však o jedinou dvojici výroků, u níž je možné pozorovat výraznější změnu. U ostatních dvou jsou podíly odpovědí oproti v jednotlivých kategoriích téměř stejné jako v minulém šetření, případné změny jsou v rámci statistické chyby.

Názory na přiměřenou míru sociálního zabezpečení jsou provázány s řadou sociodemografických charakteristik populace. Celkem logicky hodnotí současnou úroveň sociálního zabezpečení v ČR jako slabou lidé deklarující špatnou životní úroveň své domácnosti, zatímco lidé s dobrou životní úrovní situaci vidí spíše opačně. Podobným způsobem se mínění strukturuje vzhledem k politické orientaci lidí (zastánci levice hodnotí sociální systém v ČR častěji jako příliš slabý, zatímco zastánci pravice zase jako příliš štědrý) a vzhledem k dosaženému vzdělání (systém v ČR je častěji pokládán za slabý lidmi s nedokončeným SŠ vzděláním a vyučenými, naopak je tomu u lidí s VŠ vzděláním).

Velmi podobné, dokonce ještě o něco silnější, jsou vazby ke stejným sociodemografickým proměnným také u obecného normativního názoru na to, zda se o sociální zabezpečení má starat stát, nebo sami občané. Zde lze navíc vysledovat i souvislost s věkem občanů: přesvědčení, že sociální zabezpečení má poskytovat stát, je silnější mezi seniory nad 60 let, mezi mladými lidmi ve věku 15 až 19 let naproti převládá názor, že sociální zabezpečení je věcí občanů.

U třetí dvojice výroků, jež se týká dávek a služeb sociálního systému, lze identifikovat vazbu na politickou orientaci: názor, že dávky a služby mají být poskytovány adresně, je statisticky významně silnější u lidí s levicovou politickou orientací, z hlediska konkrétních politických preferencí pak zejména u příznivců ČSSD a SPOZ. Ke druhému z dvojice výroků se naopak častěji přiklonili respondenti s pravicovou politickou orientací, zejména pak voliči stran TOP 09 a ANO.

Další z otázek bloku zaměřeného na sociální politiku se zabývala tím, jak lidé vnímají zájem vlády o sociální situaci občanů. 62 % občanů je toho názoru, že se vláda o jejich sociální situaci stará nedostatečně, téměř třetina (30 %) si myslí, že péče vlády je v tomto ohledu přiměřená, a jen 4 % dotázaných ji pokládají za přílišnou. Jak je vidět z časového srovnání, přesvědčení o nedostatečnosti zájmu vlády o sociální situaci občanů podle výsledků letošního šetření oslabilo. Podíl lidí, kteří zvolili odpověď „nedostatečně“ klesl o 9 procentních bodů a hodnocení se tak vrátilo přibližně na úroveň z roku 2011.

Tabulka 1. Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)²

	2/ 2004	11/ 2006	11/ 2007	11/ 2008	11/ 2009	11/ 2010	11/ 2011	11/ 2012	11/ 2013
nedostatečně	65	45	58	51	44	51	66	71	62
přiměřeně	29	42	32	41	41	38	27	25	30
příliš mnoho	4	7	4	5	9	6	3	2	4
neví	2	6	6	3	6	5	4	2	4

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Diference podle sociodemografických charakteristik jsou velmi výrazné, především z hlediska vzdělání, životní úrovně, ale také politického přesvědčení. Velmi výrazné rozdíly v názorech se objevují u lidí s různou životní úrovní. Ti deklarující špatnou životní úroveň jsou mnohem častěji přesvědčeni o nedostatečném zájmu vlády (81 %), u těch, kteří svou životní úroveň nevidí ani jako dobrou, ani jako špatnou je to o něco méně (66 %). Mezi lidmi s deklarovanou dobrou životní úrovní tento názor zastává 46 % dotázaných a naopak si ve větší míře než ostatní myslí, že starost vlády je přiměřená (tuto variantu zvolil téměř identický podíl dotázaných - 42 %), nebo dokonce přílišná (tento názor je však i v této skupině výrazně menšinový). Jako nedostatečnou vnímají péči vlády o sociální situaci občanů častěji věkové skupiny starší 60 let a také příznivci politické levice (zejména pak voliči KSČM a ČSSD). Naopak jako přiměřenou vidí péči vlády o sociální zabezpečení častěji lidé s vysokoškolským vzděláním a zastánci pravice.

Další otázka analogickým způsobem zjišťovala, nakolik se sami občané starají o vlastní sociální situaci.

Tabulka 2: Jak se občané starají o vlastní sociální situaci (v %)³

	11/ 2008	11/ 2009	11/ 2012	11/ 2013
nedostatečně	32	35	28	30
přiměřeně	56	55	61	57
příliš mnoho	5	4	5	5
neví	7	6	6	8

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Jak ukazují výsledky v tabulce 2, více než polovina dotázaných (57 %) soudí, že se občané o vlastní sociální situaci starají přiměřeným způsobem, méně než třetina (30

² Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

³ Znění otázky: „Domníváte se, že občané se o vlastní sociální situaci starají příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

%) si naopak myslí, že občané nedělají v tomto směru dost. Mínění, že by se občané o svou sociální situaci starali příliš, bylo spíše okrajové s pouhými 5 % výskytu, 8 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit. Od loňského listopadu, kdy byla stejná otázka ve výzkumu položena naposledy, se mírně (ale statisticky významně) snížil podíl těch, kteří se domnívají, že se občané starají o svou situaci přiměřeně, a hodnocení se tak vrátilo přibližně na úroveň z roku 2008.

Sociodemografické rozdíly v odpovědích na tuto otázku mají podobnou strukturu jako u otázky předchozí. Názor, že se občané o svoji situaci starají nedostatečně, se o něco častěji vyskytoval u lidí hlásících se k pravici, absolventů vysokých škol, respondentů s dobrou životní úrovní a zaměstnanců na vedoucích pozicích.

Tabulka 3. Jak velká část klientů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (v %)⁴

	11/2010	11/2011	11/2012	11/2013
všichni	2	2	1	2
naprostá většina z nich	12	12	9	12
spíše většina z nich	30	26	25	28
spíše menšina z nich	38	39	42	38
naprostá menšina z nich	10	14	14	12
nikdo systém nezneužívá	1	1	1	1
neví	7	6	7	7

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Poslední otázka byla zaměřena na mínění o míře zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany lidí, kteří pobírají nějaké sociální dávky či využívají jeho služby. Česká veřejnost by se v názoru na rozsah zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů dala charakterizovat jako rozdělená, i když převládá mínění o menšinovém zneužívání dávek a služeb. Dvě pětiny občanů (50 %) považují zneužívání systému za menšinovou záležitost, zatímco zhruba třetina (40 %) zneužívání považuje za více či méně většinový fenomén. Jen jeden člověk ze sta si podle vlastního vyjádření myslí, že systém sociálního zabezpečení není nikým zneužíván, na druhé straně pak podobně 2 % uvádí, že systém zneužívají všichni jeho klienti. Jasný názor na tuto věc nemá 7 % lidí.

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují zejména z hlediska orientace pravice-levice a životní úrovně. To, že je systém sociálního zabezpečení zneužíván většinově, si častěji myslí dotázaní s pravicovým smýšlením a ti, kteří deklarují svou životní úroveň jako dobrou, naopak za menšinový jev to považují lidé klonící se k levici a lidé se špatnou životní úrovní.

⁴ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.